

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

พระมหาปชาบดีเถรี

พระมหาปชาบดีเถรี^๑ เป็นราชธิดาของพระเจ้าอัญชนะแห่งพระนครเทวทหะ เป็นพระกนิษฐภคินีของพระนางสิริมหามายา(พุทธมารดา) พระประยูรญาติถวายพระนามว่า “โคตมี”

พระนางสิริมหามายา ทรงอภิเษกเป็นพระมเหสีของพระเจ้าสุทโธทนะศากยราช แห่งพระนครกบิลพัสดุ์ ต่อมาพระบรมโพธิสัตว์ จุติจากสวรรค์ชั้นดุสิต ทรงถือปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระนางสิริมหามายาราชเทวี พอประสูติพระราชโอรสคือเจ้าชายสิทธัตถะ ได้เพียง ๗ วัน พระนางสิริมหามายาราชเทวีก็เสด็จสวรรคต ไปบังเกิดเป็นเทพบุตรสวรรค์ชั้นดุสิต พระเจ้าสุทโธทนะทรงมอบให้การเลี้ยงดูเจ้าชายสิทธัตถะ แก่พระนางมหาปชาบดีโคตมี ผู้มีศักดิ์เป็นพระมาตุจฉา (พระน้านาง) ซึ่งต่อมาได้สถาปนาพระนาง ไว้ในตำแหน่งพระอัครมเหสี

ครั้งเมื่อพระบรมโพธิสัตว์ เสด็จออกผนวชได้บรรลुพระสัพพัญญุตญาณแล้ว เสด็จไปโปรดพระประยูรญาติ ณ กรุงกบิลพัสดุ์ เสด็จเข้าไปบิณฑบาตในพระนครและทรงแสดงธรรมกถา โปรดพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดา

ครั้งกาลต่อมา พระเจ้าสุทโธทนะได้บรรลุพระอรหัตผลแล้ว เข้าสู่นิพพาน เมื่อการถวายพระเพลิงพระบรมศพเสร็จสิ้นลงแล้ว พระนางมหาปชาบดีโคตมี รู้สึกว่าเหว่พระทัยมีพระประสงค์จะทรงผนวชในพระพุทธศาสนา จึงเสด็จไปเฝ้าพระบรมศาสดาที่นิโครธาราม กราบทูลขออุปสมบท แต่พระพุทธองค์ไม่ทรงอนุญาตให้สตรีบวชในพระพุทธศาสนา พระนางกราบทูลอ้อนวอนถึง ๓ ครั้ง ก็ไม่เป็นผล

วันหนึ่ง พระบรมศาสดาประทับ ณ นิโครธารามกรุงกบิลพัสดุ์ พระนางมหาปชาบดีโคตมี ผู้มีพระทัยเปี่ยมด้วยศรัทธา รับสั่งให้ช่างกลบมาปลงกระดูกแล้วครองผ้ากาสาวพัสตร์ นำพาศากยনারีเป็นบริวารประมาณ ๕๐๐ พระองค์ (นางกษัตริย์เหล่านี้ สวามีออกบวชไปก่อนแล้ว) เสด็จมุ่งตรงไปยังเมืองเวสาลี แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า กราบทูลอ้อนวอนของอุปสมบท ถึงอย่างนั้นพระพุทธองค์ก็ยังไม่ทรงอนุญาต จึงเสด็จออกมาขึ้นร้องไห้อยู่ที่ซุ้มประตู

ขณะนั้น พระอานนท์ผ่านมาพบ จึงสอบถามทราบความโดยตลอดแล้ว พระเถระรู้สึกสงสารคิดจะช่วยพระน้านาง จึงเข้าไปกราบทูลถามพระ พุทธองค์ว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ถ้าสตรีบวชในพระศาสนาแล้ว อาจทำให้แจ้งซึ่งพระโสดา ปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล และพระอรหัตผลได้หรือไม่ พระเจ้าข้า ?” พระพุทธองค์ ตรัสว่า “ดูก่อนอานนท์ อาจทำให้แจ้งได้ เหมือนบุรุษเพศทุกประการ”

^๑ http://www.thammapedia.com/sankha/bhikkhuni_pachabadee.php

พระอานนท์ ทูลถามว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้น ควรจะอนุญาตเพื่ออนุเคราะห์ แก่พระนางมหาปชาบดี โคตมี ผู้มีคุณูปการ บำรุงเลี้ยงดูพระองค์มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ให้สมปรารถนาด้วยเถิด พระเจ้าข้า” พระพุทธองค์ ตรัสว่า “ดูก่อนอานนท์ ถ้าปชาบดีโคตมี รับประพตติครุธรรม ๘ จากพระผู้มีพระภาค โดยลำดับ คือ

(๑) ภิกษุณีแม้อุปสมบทแล้วได้ ๑๐๐ พรรษา ก็พึงเคารพกราบไว้พระภิกษุ แม้อุปสมบทได้วันเดียว

(๒) ภิกษุณี จะอยู่จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีพระภิกษุอยู่นั้นไม่ได้ ต้องอยู่ในอาวาสที่มีพระภิกษุ

(๓) ภิกษุณี จะต้องทำอุโบสถกรรม และรับฟังโอวาทจากสำนักภิกษุสงฆ์ทุกกึ่งเดือน

(๔) ภิกษุณี อยู่จำพรรษาแล้ว วันออกพรรษาต้องทำปวารณาในสำนักสงฆ์ทั้งสองฝ่าย

(๕) ภิกษุณี ถ้าต้องอาบัติสังฆาทิเสส อยู่ปริวาสกรรม ต้องประพตติมานัตในสงฆ์สองฝ่าย

(๖) ภิกษุณี ต้องอุปสมบทในสำนักสงฆ์สองฝ่าย หลังจากเป็นนางสิกขมานารักษา สิกขาบท ๖ ประการ คือ ๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์ ๒. เว้นจากการลักขโมย ๓. เว้น จากการประพตติผิดพรหมจรรย์ ๔. เว้นจากการพูดเท็จ ๕. เว้นจากการดื่มสุราเมรัย และของมีเมา ๖. เว้นจากการรับประทานอาหารในเวลาวิกาล ทั้ง ๖ ประการนี้ มิให้ขาดตกบกพร่องเป็นเวลา ๒ ปี ถ้าบกพร่องในระหว่าง ๒ ปี ต้องเริ่มปฏิบัติ ใหม่

๗. ภิกษุณี จะกล่าวอักษโกสกา คือ ต่าบริพาษภิกษุ ด้วยอาการอย่างใดอย่างหนึ่งมิได้

๘. ภิกษุณี ตั้งแต่วันอุปสมบทเป็นต้นไป พึงฟังโอวาทจากภิกษุเพียงฝ่ายเดียว จะให้โอวาทภิกษุมิได้”

พระอานนท์เถระ จดจำนำเอาครุธรรมทั้ง ๘ ประการนี้ มาแจ้งแก่พระนางมหาปชาบดีโคตมี พระน้านาง ได้สดับแล้วมีพระทัยผ่องใสโสมนัส ยอมรับปฏิบัติได้ทุกประการ พระพุทธองค์จึงประทานการอุปสมบทให้แก่พระน้านาง สมเจตนาพร้อมศากยชัตติยานารีที่ติดตามมาด้วยทั้งหมด

เมื่อพระนางมหาปชาบดีโคตมี ได้อุปสมบทสำเร็จเป็นนางภิกษุณีแล้ว เรียนพระกรรมฐานในสำนักพระบรมศาสดา อุตสาหะบำเพ็ญเพียรด้วยความไม่ประมาทไม่นานนักก็ได้ บรรลุพระอรหัตผลพร้อมด้วยภิกษุณีบริวารทั้ง ๕๐๐ รูป และได้บำเพ็ญกิจพระศาสนา เต็มกำลังความสามารถ

ลำดับต่อมา เมื่อพระศาสดาประทับ ณ พระเชตะวันมหาวิหาร ทรงสถาปนาภิกษุณี ในตำแหน่งเอตทัคคะหลายตำแหน่ง พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นว่า พระนางมหาปชาบดีโคตมี เป็นผู้มียุติคุณสูง คือรู้กาลนาน มีประสบการณ์มาก รู้เหตุการณ์ต่าง ๆ มาตั้งแต่ต้น จึงทรง สถาปนาพระนาง ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุณีทั้งหลาย ในฝ่ายผู้รัตตัญญู คือ ผู้รู้ ราตรีนาน

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
คณอก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ